

Consultant de specialitate și colaborator:

Pr. Cristian Langa

Coperta: Mănăstirea Stavropoleos

Pe coperta 1: Detaliu din coperta „Dosarului special nr. 5459” –
„Unificarea”, de la Direcțiunea Generală a Securității Poporului
(vezi în volumul 8, p. 20 și Foto 4)

© 2020, Editura Galaxia Gutenberg

Descrierea CIP a Bibliotecii Naționale a României

COSMOVICI, EMANUEL

Desfășurarea „lichidării” Bisericii Române Unite în 1948/ Emanuel
Cosmovici; consultant de specialitate: Cristian Langa; Târgu Lăpuș:
Galaxia Gutenberg, 2020
ISBN 978-973-141-795-0

I. Langa Cristian

2

Editura Galaxia Gutenberg

435600 Târgu-Lăpuș, str. Florilor nr. 11

Tel.: 0723-377599, 0733-979383

e-mail: contact@galaxiagutenberg.ro

www.galaxiagutenberg.ro

Această carte este protejată prin copyright. Reproducerea integrală sau parțială, multiplicarea prin orice mijloace și sub orice formă, cum ar fi xeroxarea, scanarea, transpunerea în format electronic sau audio, punerea la dispoziția publică, inclusiv prin internet sau prin rețele de calculatoare, stocarea permanentă sau temporară pe dispozitive sau sisteme cu posibilitatea recuperării informațiilor, cu scop comercial sau gratuit, precum și alte fapte similare săvârșite fără permisiunea scrisă a deținătorului copyrightului reprezintă o încălcare a legislației cu privire la protecția proprietății intelectuale și se pedepsește penal și/sau civil în conformitate cu legile în vigoare.

Emanuel Cosmovici

Desfășurarea „lichidării” Bisericii Române Unite în 1948

Galaxia Gutenberg
2020

Foto	Arhiva
1	„Arhiva Mitropoliei Blajului”, Dos. 3597/1948, f. 34
2	„Arhiva Mitropoliei Blajului”, Dos. 3597/1948, f. 17
3	Ziar ocazional festiv - „Arhiva Mitropoliei Blajului”, Dos. 3597/1948, f. 114
4	Extras din ziarul ocazional festiv
5	Extras din ziarul ocazional festiv
6	Extras din ziarul <i>Universul</i> , nr. 232, miercuri 6.10.1948
7	Extras din ziarul ocazional festiv
8	Extras din ziarul ocazional festiv
9	„Arhiva Mitropoliei Blajului”, Dos. 3597/1948, ff. 94-95
10	Arhiva Monica Berghezan (Sibiu)
11	ACNSAS, Dos. D 45/1948, f. 43
12	ANIC, fond DGP, Dos. 128/1948, f. 212
13	ANIC, fond DGP, Dos. 122/1948, f. 142
14	ANIC, fond DGP, Dos. 129/1948, f. 78
15	ANIC, fond DGP, Dos. 122/1948, f. 113
16	ANIC, fond DGP, Dos. 123/1948, f. 96
17	ANIC, fond DGP, Dos. 123/1948, f. 97
18	ANIC, fond DGP, Dos. 123/1948, f. 99
19	Arhiva Emanuel Cosmovici (București)
20	Arhiva Emanuel Cosmovici (București)
21	Arhiva Emanuel Cosmovici (București)
22	Arhiva Tarcisiu-Călin Răfan (Cluj)
23	Arhiva Tarcisiu-Călin Răfan (Cluj)

Cuprins

<i>Introducere</i>	5
<i>Tabel sinoptic – operațiuni paralele</i>	7
A. Persecuția împotriva Bisericii Catolice din România (de rit latin și bizantin) și împotriva altor culte	16
1. Persecuția inițială „ascunsă” împotriva Bisericii Greco-Catolice (septembrie 1944 – 21.02.1948)	16
2. Persecuția inițială „deschisă” împotriva Bisericii Catolice din România – începând din 21.02.1948	20
a) Declanșarea persecuției inițiale „deschise”	20
b) Legi și decrete care au lovit Biserica Catholică, precum și alte culte	22
c) Legea Cultelor și „lichidarea” Bisericii Greco-Catolice	25
B. Desfășurarea pe teren a „operațiunii de unificare” a greco-catolicilor din România cu Biserica Ortodoxă Română	29
1. Declanșarea publică a „operațiunii de unificare” (15.05.1948)	29
a) „Calda chemare” a mitropolitului ortodox al Ardealului, Nicolae Bălan	29
b) „Calda rugămintă” a patriarhului Justinian	30
c) „Caldele chemări” au fost planificate din timp	30
d) Episcopatul greco-catolic se alertează	37
e) Episcopul Suciul relatează la Oradea cele întâmplate la 15.05.1948 la Blaj	38
f) Răspunsul Episcopatului greco-catolic la „caldele chemări”	39
2. Pregătirea „asaltului” împotriva Bisericii Greco-Catolice din România	40
a) Prima ședință a Comisiei CC al PMR care a coordonat „asaltul” (29.08.1948)	41

b) Raportul Ministerelor Cultelor și de Interne cu privire la poziția greco-catolicilor, redactat la cererea Comisiei CC al PMR (emis după 4.09.1948).....	47
c) A doua ședință a Comisiei CC al PMR (13.09.1948) – Stabilirea Planului pe zile al Comisiei CC al PMR	54
3. Desfășurarea pe teren a „asaltului” împotriva Bisericii Greco-Catolice din România	61
a) Etapa I (13.09.1948 - 3.10.1948)	61
<i>Perioada de pregătire – (13.09.1948 - 27.09.1948)</i>	61
– Executarea Punctelor I-V din Planul pe zile al Comisiei CC al PMR.....	61
<i>„Asaltul” asupra preoților din sate – (27.09.1948-30.09.1948)</i>	67
– Executarea Punctului VI din Planul pe zile al Comisiei CC al PMR.....	67
– Confuzia care a domnit cu privire la formularul-tip de „delegare”	74
– Executarea Punctelor VII-VIII din Planul pe zile al Comisiei CC al PMR	76
– Falsificarea semnificației semnăturilor de „delegare” pentru „consfătuirea” de la Cluj	81
– Executarea Punctelor IX-X din Planul pe zile al Comisiei CC al PMR.....	83
b) Etapa a II-a (3-21.10.1948)	84
<i>Perioada de pregătire</i>	84
– Constituirea „comitetelor de inițiativă” de plasă și comunale (parohiale)	84
<i>Ordine date înainte de prima duminică (10.10.1948) a „trecerilor” la ortodoxie</i>	85
– Dispoziția I a Ministerului Cultelor (6.10.1948)	85
<i>„Asaltul” asupra satelor în duminica de 10.10.1948</i>	88
<i>Ordine date înainte de a doua duminică (17.10.1948) a „trecerilor” la ortodoxie</i>	94
– Ordinele difuzate de Protopopiatul ortodox din Turda către toate parohiile aparținătoare.....	94

– Măsuri dictate de Comisia CC al PMR la 15.10.1948	96
– Primul ordin circular al Securității (14.10.1948)...	101
– Dispoziția a II-a a Ministerului Cultelor (15.10.1948).....	101
– Dispoziția a III-a a Ministerului Cultelor (16.10.1948).....	102
– Al doilea ordin circular al Securității (16.10.1948)103	
<i>„Asaltul” asupra satelor în duminica de 17.10.1948 ..</i>	104
c) Etapa a III-a (21.10.1948 - 1.12.1948)	108
<i>Ordine pregătitoare și executarea lor</i>	108
– Ordinul de arestare a episcopilor	108
– Al treilea ordin circular al Securității (27.10.1948)109	
– Rezoluție pentru aplicarea pe teren a celor trei ordine circulare ale Securității	111
– Dispoziția a IV-a a Ministerului Cultelor (28.10.1948).....	113
<i>„Asaltul” final asupra satelor, bisericilor și preoților</i>	120
– Cele trei directive generale	120
– Detalierea pe teren a directivelor generale	121
4. Decretul nr. 358/1948 – Scoaterea în afara legii a Bisericii Greco-Catolice din România	130
5. Sinteza	132
<i>„Actorii” implicați în „operațiunea de unificare”, respectiv în „asaltul” împotriva Bisericii Greco-Catolice din România</i>	132
– Entitățile guvernamentale care au acționat prin constrângere în timpul „asaltului”	135
– Cu privire la prezența Bisericii Ortodoxe Române în sinteza grafică din Fig. 2.....	136
– Participarea Bisericii Ortodoxe Române la „operațiunea de unificare”, respectiv la „asaltul” împotriva Bisericii Greco-Catolice din România.....	137
– Implicarea Patriarhului Justinian Marina în „operațiunea de unificare”	142

- Comentarii ale episcopului Iuliu Hossu cu privire la participarea Bisericii Ortodoxe Române la „desființarea” Bisericii sale	143
C. Atacul împotriva Bisericii Romano-Catolice	147
D. Mărturii și documente.....	148
1. „Selectarea” preoților care urmau să fie „delegați” la „consfătuirea” de la Cluj	148
a) Mărturia vicarului foraneu de Timișoara, Iuliu Rațiu	148
b) Mărturia protopopului Traian Belășcu	155
2. Etapa I a „asaltului”	157
a) Scrisoarea protopopului Ioan Roman din Iernut și răspunsul episcopului Ioan Sucișu	157
b) Scrisoarea preotului Victor Tufan din Ungheni (Mureș) adresată episcopului Ioan Sucișu	161
c) „Proclamația” și „apelul” celor 36 de preoți „delegați” la „consfătuirea” de la Cluj (1.10.1948), precum și cuvântul patriarhului Justinian (3.10.1948)	162
3. Etapa a II-a a „asaltului” – duminica din 10.10.1948	168
a) Proces-verbal din 10.10.1948 de la Andrid	168
b) Scrisoarea preotului Aurel Iubaș din Ighiu (Alba)	172
c) Raportul protopopului de Dumbrăveni, Teodor Sărmașan, cu privire la evenimentele legate de duminica din 10.10.1948	177
d) Scrisoarea unui preot din Arhiepiscopia Blajului	179
e) Scrisoare semnată de 101 credincioși din parohia Armeni (Sibiu) care-și retractează semnăturile de „trecere”	184
f) Mărturia părintelui Vasile Andercău – implicarea autorităților în preluarea bisericilor	185
4. Etapa a II-a a „asaltului” – duminica din 17.10.1948	189

a) Ordinele difuzate de Protopopiatul ortodox din Turda către toate parohiile aparținătoare (10.10.1948)	189
b) Scrisoarea nr. 3568 a episcopului Ioan Sucișu adresată Prefectului județului Târnava Mică (18.10.1948)	191
c) Scrisoarea episcopului Ioan Sucișu adresată Nunțului Apostolic (18.10.1948)	192
5. Etapa a III-a a „asaltului”	195
a) Mărturia mai multor preoți greco-catolici, preluată în Închisoarea Militară din Cluj de scriitorul Nicolae Balotă	195
b) Preluarea bisericii greco-catolice din Ceaba la 24.10.1948	197
E. În loc de concluzie	205
Sinteza episcopilor greco-catolici cu privire la „asaltul” împotriva Bisericii Române Unite	205
Indice de nume și localități	208
Album foto	215

A. Persecuția împotriva Bisericii Catolice din România (de rit latin și bizantin) și împotriva altor culte pentru oameni și cârți

1. Persecuția inițială „ascunsă” împotriva Bisericii Greco-Catolice (septembrie 1944 – 21.02.1948)

În acest interval, Biserica Catholică din România încă nu fusese acuzată pe față că ar fi aservită „imperialiștilor”. Populația putea recepta această persecuție „ascunsă” ca pe un fapt al opresiunii comuniste generalizate. Dar, ținând cont de felul în care s-au desfășurat lucrurile în continuare, se poate considera azi că a fost vorba de o acțiune planificată de „uzare” a Bisericii Greco-Catolice, precum și de o tactică de înfricoșare a preoților și a episcopilor acesteia, pentru a-i face cât mai „receptivi” la ceea ce avea să urmeze în toamna anului 1948. Am numit această persecuție: „ascunsă”.

Loviturile se succedau fără întrerupere. Poate că cea mai exactă redare a acestora se găsește în cuvântarea rostită de prepozitul capitular al Mitropoliei Greco-Catolice de Alba Iulia și Făgăraș, canonicul Victor Macavei, în fața Sinodului electoral de la Blaj la 16.03.1946:

Să ne dăm seama că ofensiva pentru distrugerea Bisericii noastre, pentru măcinarea ei, încetul pe încetul, continuă mai persistentă ca oricând, și să recunoaștem sincer că face progrese.¹⁰

Cu privire la persecuția inițială „ascunsă”, documentele din „Arhiva Mitropoliei Blajului” dezvăluie, printre altele:

¹⁰ Alba Iulia, „Arhiva Mitropoliei Blajului”, Dos. 3/1948, f. 251. Pentru această arhivă, vezi volumul 8, pp. 21-23.

- licențieri¹¹ masive de canonici și de preoți (pentru așa-zise „economii bugetare”);¹²
- pensionări obligatorii ale clericilor;
- arestări fără niciun motiv juridic ale unor preoți greco-catolici;¹³
- faptul că nu se recunoșteau și nu erau finanțate parohii noi;
- exproprieri și naționalizări ale clădirilor, fondurilor bisericești și ale proprietăților strict necesare funcționării Bisericii;
- suprimarea presei catolice;

¹¹ Am păstrat acest termen, în loc de „concediere”, întrucât este utilizat ca atare în toate documentele de epocă privitoare la concedierile clericilor și ale preoților.

¹² De exemplu, în „Arhiva Mitropoliei Blajului”, Dos. 3196/1948, ff. 146-148, se află o copie autenticată de Ministerul Cultelor a deciziei nr. 35.959 din 1.06.1947, prin care sunt „licențiați din serviciu pentru economii bugetare” 65 de preoți din „Arhiepiscopia și Mitropolia Greco-Catolică de Blaj”, printre care patru canonici și mulți parohi. Alte două documente din același dosar (ff. 168-170) arată că, până la 1.10.1947, fuseseră licențiați 39 de preoți din Eparhia de Maramureș, respectiv, până la 19.11.1947, 30 de preoți din Eparhia de Lugoj.

¹³ De exemplu, în „Arhiva Mitropoliei Blajului”, Dos. 3341/1948, f. 59, se află o listă, redactată la 10.05.1948 pentru Nunțul Apostolic, în care figurează 31 de preoți arestați, începând din luna mai 1947, și care au fost eliberați pe parcursul anilor 1947 și 1948. În același dosar figurează și o listă cu 6 preoți care se aflau încă în închisoare la data de 10.05.1948, dintre care-i menționăm aici pe protopopul Traian Belășcu, din Altâna, pe părintele Gheorghe Cipăianu din Papiu Ilarian și pe părintele Dr. Alexandru Todea, protopop de Reghin. Părintele Belășcu, marcat de experiența trăită în închisoare, avea să cedeze și să preia conducerea celor 36 de preoți participanți la „constătuirea” de la 1.10.1948 de la Cluj.

- cenzurarea abuzivă a circularilor episcopale;
- imixtiunea tot mai pronunțată a Statului în învățământul confesional, în gestiunea bunurilor Bisericii.

În dosarele din „Arhiva Mitropoliei Blajului” se găsesc nenumărate documente doveditoare pentru fiecare dintre „măsurile” menționate mai sus, precum și răspunsul administratorului apostolic, episcopul Ioan Suciu, adresat de fiecare dată autorităților. De multe ori se regăsește și răspunsul celorlalți episcopi, răspuns comunicat în copie și Mitropoliei Blajului.

Într-un raport adresat la 25.07.1947 cardinalului Tisserant¹⁴, episcopul Ioan Suciu i-a prezentat acestuia pe larg efectele persecuției inițiale „ascunse”. Printre altele, episcopul a arătat:

Se creează, printr-o muncă tenace și susținută printre muncitori, un sentiment de aversiune față de preoți și de Biserică. Aceasta însă, nu la lumina zilei, ci pe ascuns.¹⁵

„Licențierile” au dezorientat clerul și au tulburat viața normală din parohii. După confiscarea tuturor rezervelor care se găseau în fondurile ecleziastice istorice și după exproprierile agricole, nu s-a mai putut asigura un venit minim pentru preoții „licențiați” decât prin contribuția credincioșilor, ei înșiși sărăciți.

Aceste măsuri au continuat și în timpul persecuției inițiale „deschise” (care a urmat), precum și în timpul desfășurării „operațiunii de unificare”.

O altă acțiune îndreptată împotriva Bisericii Unite în timpul persecuției inițiale „ascunse” a fost blocarea numirii

¹⁴ Secretar al Congregației pentru Biserica Orientală (numele oficial al Congregației la acea dată) în intervalul 19.06.1936 - 11.11.1959.

¹⁵ Alba Iulia, „Arhiva Mitropoliei Blajului”, Dos. 3671/1947, ff. 1-2.

unui nou mitropolit¹⁶. Astfel, episcopul Rusu a primit majoritatea voturilor în sinodul electoral ce a avut loc la Blaj la 15/16.03.1946, iar Sfântul Scaun a fost dispus să-l numească în funcția de mitropolit al Sediului Mitropolitan de Alba Iulia și Făgăraș. Dar, la 2.10.1946, guvernul român i-a transmis Nunțiului Apostolic Andrea Cassulo că nu-l va recunoaște pe episcopul Alexandru Rusu ca mitropolit.

Mai concret, Mons. Domenico Tardini, secretar al Sacrei Congregații pentru Afacerile Ecleziastice Extraordnare, îl informa la 4.11.1946 pe Cardinalul Tisserant că Nunțiul Apostolic Andrea Cassulo a fost convocat la 2.10.1946 de secretarul general al MAE Român, Victor Brabețianu, care i-a spus că-l văzuse cu o zi înainte pe președintele Consiliului de Miniștri, Petru Groza, de la care a primit următorul răspuns privitor la poziția guvernului român în chestiunea numirii episcopului Alexandru Rusu ca mitropolit: „[Dl Groza] nu și-a dat acceptul, spunând că asupra persoanei prelatului nu avea nimic de obiectat, însă pentru atitudinea lui politică îi pare rău că nu-i poate da aprobare”.¹⁷

Blocând numirea unui nou mitropolit, autoritățile comuniste au împiedicat apariția pe scena publică a unui conducător al Bisericii Române Unite cu autoritate recunoscută.

¹⁶ Scaunul mitropolitan de Alba Iulia și Făgăraș devenise vacant odată cu moartea mitropolitului Alexandru Nicolescu, la 5.06.1941. Din cauza războiului și a ocupării Transilvaniei de Nord de către Ungaria horthystă, în urma Diktatului de la Viena (30.08.1940), alegerea unui nou mitropolit al Arhidiecezei de Alba Iulia și Făgăraș fusese amânată până după încheierea războiului.

¹⁷ Vatican, ACO (Arcivio della Congregazione per le Chiese Orientali), Dos. 367/1941, fasc. I – *Nomina del Metropolita in successione al Mons. Nicolescu*.

2. Persecuția inițială „deschisă” împotriva Bisericii Catolice din România – începând din 21.02.1948

Respect pentru oameni și cărți

a) Declanșarea persecuției inițiale „deschise”

În URSS, ziarele începuseră să atace Vaticanul încă din ianuarie 1945, afirmând că ultimul mesaj de Crăciun al Papei Pius al XII-lea ar fi fost pro-german (războiul mondial nu era încă terminat) și anticomunist.¹⁸

În România, atacul deschis împotriva Vaticanului a fost amânat până după lichidarea oricărei opoziții politice interne, mai exact până în toamna anului 1947, când Andrei Jdanov, al treilea secretar al Partidului Comunist al Uniunii Sovietice, a împărțit lumea, la Conferința de informare a partidelor comuniste de la Szklarska Poręba din Polonia (22-27 septembrie 1947), în „două lagăre”:

lagărul imperialist și antidemocratic, care are ca scop principal instaurarea dominației mondiale a imperialismului american și zdrobirea democrației, și lagărul antiimperialist și democratic [socialist / comunist], care are ca scop principal surparea imperialismului, întărirea democrației și lichidarea resturilor fascismului.¹⁹

Începuse „războiul rece”. După conferința de la Szklarska Poręba, au început în presă, aflată sub control guvernamental, atacuri tot mai insistente la adresa Vaticanului. Se poate însă considera că declanșarea oficială a persecuției „deschise” împotriva Bisericii Catolice din România a fost marcată de discursul lui Gheorghe Gheorghiu-Dej de la 21.02.1948, cu

¹⁸ Bohdan Bociurkiw, *The Ukrainian Greek Catholic Church and the Soviet State (1939-1950)*, pp. 96-97.

¹⁹ „Declarația [...] asupra situației internaționale”, în ziarul *Scânteia*, joi, 9 octombrie 1947, seria III, anul XVI, nr. 941.

ocazia Congresului de constituire a Partidului Muncitoresc Român:

În întreaga lume clerul catolic ascultă de ordinele Vaticanului, a cărui furibundă activitate reacționară și proimperialistă este bine cunoscută. [...]

Noi credem că această atitudine a clericilor catolici, potrivit intereselor întregului popor, inclusiv ale credincioșilor catolici, nu poate lăsa indiferent nici clerul bisericii ortodoxe și nici pe credincioșii aparținând bisericii catolice.²⁰

Atacul lui Gheorghiu-Dej, cu expresii acuzatoare și profund nejustificate la adresa Vaticanului și a Papei, a fost repetat și în zilele următoare, la 26.03.1948²¹ și la 9.04.1948²².

În concluzie, începând cu data de 21.02.1948, Biserica Catolică a fost acuzată fără drept de apel. Pentru guvernul comunist lucrurile erau clare: Stalin decisese că Vaticanul se afla în slujba imperialismului american.

În acest context, canonicul Nicolae Brânzeu nota la 26.02.1948 în jurnalul său:

Preoții noștri așteaptă cu înfrigurare momentul când li se vor adresa individual cu invitația să se lepede de Papa.²³

²⁰ Gheorghe Gheorghiu-Dej, *Articole și cuvântări*, București, Editura Partidului Muncitoresc Român, 1951, „Raportul politic al Comitetului Central la Congresul Partidului Muncitoresc Român, 21 februarie 1948”, pp. 145-146.

²¹ *Ibidem*, „Cuvântarea rostită în fața alegătorilor din București în ziua de 26 martie 1948”, pp. 180-181.

²² *Ibidem*, „Raport asupra proiectului de Constituție făcut în fața Marii Adunări Naționale, 9 aprilie 1948”, pp. 199-200.

²³ Nicolae Brânzeu, *Jurnalul unui preot bătrân*, Editura Eurostampa, Timișoara, 2011, p. 363.

b) *Legi și decrete care au lovit Biserica Catolică, precum și alte culte*

Odată ce Vaticanul a fost acuzat ca făcând parte din tabăra „imperialistă”, guvernul comunist a început să emită, fără nicio reținere, o serie de legi și decrete care, printre altele, au lezat grav drepturile Bisericii Catolice din România, pregătind „asaltul” împotriva Bisericii Greco-Catolice. Iată lista acestora:

– *Constituția din 1948 (13.04.1948)*

La 7.03.1948 s-a publicat în ziarul *Scânteia* proiectul noii Constituții, iar cu o lună mai târziu, la 13.04.1948, a fost adoptată și publicată această primă Constituție stalinistă.²⁴ Printre altele, se stipula:

Art. 27, al. 3. Nicio confesiune, congregație sau comunitate religioasă nu poate deschide sau întreține instituții de învățământ general, ci numai școli speciale pentru pregătirea personalului cultului, sub controlul Statului.

– *Denunțarea unilaterală a Concordatului (17.07.1948)*

Concordatul cu Sf. Scaun a fost denunțat unilateral, fără preaviz, de către Statul Român la 17.07.1948. În *Monitorul Oficial* din 19.07.1948, partea I A, a fost publicat „Decretul nr. 151 pentru denunțarea Concordatului încheiat între România și Sf. Scaun la 10 mai 1927 și ratificat prin legea din 12 iunie 1929”.

– *Reforma învățământului (3.08.1948)*

În *Monitorul Oficial*, partea I A din 3.08.1948, a fost publicat Decretul nr. 175 pentru reforma învățământului. Menționăm două articole semnificative:

²⁴ *Monitorul Oficial* nr. 87 bis, partea I A, an CXVI, pp. 3379-3385.

Art. 35. Toate școlile confesionale sau particulare de orice fel devin școli de Stat.

Art. 37. Cei care, indiferent prin ce mijloace, vor zădărnici sau vor încerca să zădărnicească aducerea la îndeplinire a art. 35 din legea de față se vor pedepsi cu 5-10 ani muncă silnică și confiscarea întregii averi.

Acest decret furniza baza legală pentru confiscarea bunurilor școlilor naționalizate (vezi mai jos Decretul nr. 176 din aceeași zi).

Anexa Decretului, care conține lista a sute de școli confesionale naționalizate, ne permite să ne facem o idee asupra dimensiunii mutilării unui sistem de învățământ organic, secular. Așa urma să se formeze în continuare o generație manipulabilă.

– *Naționalizarea bunurilor care aparținuseră școlilor confesionale (3.08.1948)*

În *Monitorul Oficial*, tot din 3.08.1948, a fost publicat Decretul nr. 176 pentru trecerea în proprietatea Statului a bunurilor școlilor confesionale naționalizate:

Art. 1. [...] Toate bunurile mobile și imobile ce au aparținut bisericilor, congregațiilor, comunităților religioase [...], conform articolului 35 din Legea învățământului public de Stat [vezi mai sus], trec în proprietatea Statului [...].

– *Decretul nr. 177 pentru regimul general al cultelor (4.08.1948) – Legea Cultelor*

Acest decret reglementa raporturile cultelor cu Statul pe baza controlului total al activității religioase de către regim. Se bloca practic viața normală a oricărui cult. Menționăm efectul câtorva articole din Lege:

► Art. 22 punea condiția existenței a minimum 750.000 de credincioși pentru crearea unei dieceze. Prin aceasta au fost

afectate diecezele/eparhiile catolice, care nu aveau atâția credincioși.

Punerea în aplicare a acestui articol a fost făcută prin alte două decrete, emise cu câteva zile înainte de a se începe „asaltul” împotriva Bisericii Greco-Catolice, și anume Decretul pentru fixarea numărului eparhiilor (diecezelor) și Decretul pentru „punerea în retragere din oficiu” a episcopilor care nu mai aveau eparhii (dieceze).²⁵

► Articolele 37, 38 și 39 din Legea Cultelor reglementau „trecerea” de la un cult la altul. Le prezentăm *in extenso* în subcapitolul care urmează.²⁶

► Art. 41 din Legea Cultelor prevedea:

[...] Cultele religioase din străinătate nu vor putea exercita jurisdicțiunea asupra credincioșilor din cuprinsul Statului român.

Într-un raport către Congregația pentru Afacerile Ecleziastice Extraordinare, Nunțiul Apostolic O'Hara prezenta această lege astfel:

În toată istoria, ar fi greu să se găsească un document care să distrugă în mod mai arbitrar și mai complet structura dogmatică și canonică a acestei Biserici [Catolice]. [...] Nouă dintre măsurile preconizate de lege sunt absolut ireconciliabile cu dogmele, canoanele și tradiția Bisericii.²⁷

Episcopii catolici au protestat prin memorii față de fiecare dintre aceste legi și decrete, fără a primi vreodată un răspuns.

²⁵ Vezi mai jos, p. 66.

²⁶ Vezi pp. 25-29.

²⁷ Vatican, ACO, Dos. 382/1948, fasc. III, Raportul nr. 2167 din 20 octombrie 1948, intitulat „The Schism of Cluj”, p. 7.

Prezența Nunțiaturii în timpul persecuției

A fost important faptul că, la toate legile și decretul pomenite mai sus, nu s-a adăugat, tot în 1948 și expulzarea Nunțiului Apostolic. Prin aceasta, episcopii și preoții au mai putut primi încurajări și sprijin, au putut fi pregătite structurile clandestine de conducere ale Bisericii Catolice, iar noi putem descoperi astăzi, în Arhivele Vaticanului, mărturii valoroase cu privire la desfășurarea persecuției.

De-abia la 16.05.1949, în ședința Secretariatului CC al PMR, Ana Pauker, membră a Biroului Politic al CC al PMR, declara:

S-a cerut să găsim elemente pentru a rupe relațiile cu Papa pe baza unor infracțiuni de drept comun pe care popii catolici le săvârșesc: trafic de valută etc.²⁸

Prin formularea „s-a cerut” se subînțelegea că „tovarășii sovietici au cerut”.

După încă un an, la 28-30.06.1950, a urmat așa-numitul Proces al Nunțiaturii, „Procesul unui grup de spioni și trădători, aserviți spionajului imperialist”, care a fost montat cu unicul scop de a motiva expulzarea personalului Nunțiaturii Apostolice. Expulzarea a avut loc la 4.07.1950, iar prin aceasta a fost închisă practic Nunțiatura însăși.

c) Legea Cultelor și „lichidarea” Bisericii Greco-Catolice

Mecanismul care a fost utilizat pentru a „legitima” „lichidarea” Bisericii Greco-Catolice din România a avut ca principal instrument așa-numita libertate de „trecere de la un

²⁸ Arhivele Naționale ale României, *Stenogramele ședințelor Biroului Politic și ale Secretariatului Comitetului Central al PMR*, vol. II: 1949, București, 2003, p. 263. „Traficul de valută” era de fapt ajutorul venit prin Nunțiatură pentru preoți greco-catolici și pentru familiile lor, rămase fără niciun mijloc de trai.